

Werk

Label: Article

Jahr: 1934

PURL: https://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?31311028X_0063|log54

Kontakt/Contact

Digizeitschriften e.V.
SUB Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen

✉ info@digizeitschriften.de

tab. německých a nyní se ponejvíce užívá *tab. rakouská*, o níž jsem se již zmínil.

Také v Americe sestavilo 30 *amerických společností* tab. úmrtnosti, které vyšly v r. 1881.

Většina tab. úmrtnosti zde uvedených a do nedávné doby užívaných byly tabulky agregátní t. j. takové, které respektovaly jen stáří osoby pojištěné, bez ohledu na délku pojistné doby. V novější době bylo přikročeno ke konstrukci tabulek selekčních, které délku doby pojistné plně respektují. Takové tabulky vydalo 60 *anglických společností* v l. 1900—1904, banka *Gothajská* v r. 1903, *Lipská společnost* v r. 1907 a takovou jest také *tab. rakouská* sestavená z pozorování na rak.-uher. pojištěncích v předválečných letech. I *Japonsko* má své selekční tabulky úmrtnosti sestavené na základě materiálu svých 12 poj. společností. Speciálními tabulkami jsou *tabulky úmrtnosti důchodců*: anglická publikovaná v r. 1924, skandinávská 17 pojišťoven dánských, švédských, norských a finských, tabulky amerických důchodců a j.

V nejnovější době byly pak sestrojeny tab. úmrtnosti *pouze na podkladě dat o úmrtích, tříděných podle věku a příčin úmrtí* — tedy bez přesné znalosti počtu exponovaných osob — jako úmrtní tab. A. Fishera. Jest zde sledován cíl, aby postup *empiricko-deduktivní*, který dosud při konstrukci úmrtních tab. byl užíván, a který jest velmi pracný a nákladný, byl nahrazen *principem induktivním*.

Při konstrukci novějších tab. úmrtnosti bylo užito různých metod teoretických i technických podle zkušeností matematiků v různých poj. společnostech a jest jisto, že konstrukci úmrtních tabulek bude i v budoucnosti věnována péče co největší; neboť správná úmrtní tabulka jest hlavním předpokladem racionálního provozování životního pojištění.

Nelze se též diviti, že i v řadě států byly zřízeny stálé instituce k sledování lidské úmrtnosti.

Ze života Leonharda Eulera.

Jeden z nejznamenitějších zakladatelů dnešní matematiky byl Leonhard Euler. Narodil se 15. dubna 1707 v Basileji a zemřel 7. září 1783 v Petrohradu. Vzpomínáme tedy letos 150. výročí jeho smrti.

Studoval nejdříve, na přání otce, teologii a orientální jazyky. Ale brzy přiklonil se k studiu věd matematických, k nimž jeho lásku podněcoval znamenitý učitel, významný jiný matematik *Jan Bernoulli*.

Ve svých dvaceti letech povolán byl carevnou Kateřinou I. na petrohradskou Akademii pro obor matematiky a v r. 1730 jmenován tu profesorem fyziky. V té době, jako člen petrohradské Akademie — podle jedné verze — prováděl výpočty astronomických tabulek. Jiní členové potřebovali k provedení takové práce dlouhé doby několika měsíců. Euler byl hotov s tabulkami již ve třech dnech; avšak po této nadlidské námaze nebezpečně onemocněl a ztratil následkem velkých horeček pravé oko.*)

Poněvadž po smrti Kateřiny I. postavení Eulerovo v Petrohradě bylo nejisté (existence Akademie byla ohrožena), přijal Euler v letech čtyřicátých pozvání Bedřicha II. a stal se ředitelem matematické třídy znovuzřízené Akademie v Berlíně.

V té době již vydal *základy počtu diferenciálního* (Introductio in Analysin infinitorum; Institutiones calculi differentialis...) a práce *fyzikální* (již r. 1736 *Mechanica...*) a připravoval *základy počtu integrálního* (Institutiones calculi integralis 1770). Ztráta oka nikterak nezmenšila jeho pracovní intensitu, naopak zdá se, že podnítila jeho tvořivou činnost a schopnost.

Vždyť jeho „Sebrané spisy“ byly rozvrhnuty do 45 svazků téměř o 21.000 stránkách.**) Euler pracoval velmi úspěšně i na poli *geometrie elementární*, která již za jeho doby byla velmi dobře známa a propracována. Eulerova přímka v trojúhelníku a Eulerova věta o mnohostěnech je vám všem jistě dobře známa.

Euler nezůstal ale v Berlíně. Rusko a přemýšlející Rusové zajímali ho stále. — A tak, když dostalo se mu zajištěné existence od Kateřiny II., vrátil se r. 1766 znovu do Petrohradu a setrval zde až do své smrti.

Tvůrčí jeho práci neomezilo zde ani pozdější úplné oslepnutí; diktoval své práce o *optice* (Dioptrica) a *algebře* (Anleitung zur Algebra) jednak svým synům, jednak svým spolupracovníkům.

Ze života muže tak znamenitého (vynikal také obzvláštní pamětí, takže říkalo se o něm, že dovede z paměti Aeneidu i pozpátku), vypráví se několik příhod.

Uvedeme zde jednu, kterou uvádí ve své knížce W. Ahrens: *Mathematiker Anekdoten*.

Za pobytu v Berlíně vyučoval Euler neteř Bedřicha Velikého jménem Filipinu. V době sedmileté války pobývala princezna se dvorem nějaký čas v Magdeburce a Eulerovi nezbylo, než aby posílal princezně učené dopisy.

V jednom takovém listu (z 27. srpna 1760) vykládal Euler své

*) Podle zkoumání G. Eneströma (Bibl. mathem. 10, 1909—1910, p. 308—316) pozbyl Euler pravého oka po těžkém onemocnění způsobeném přepracováním při pracích v kartografii a příbuzných oborech.

**) Dosud vyšlo u B. G. Teubnera v Lipsku jen 24 svazků.